

КОСТЯНТИН ЛЕОНІДОВИЧ БУГАЙЧУК,*доктор юридичних наук, професор,**Харківський національний університет внутрішніх справ,**науково-дослідна лабораторія з проблем наукового забезпечення**правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів;* <https://orcid.org/0000-0003-2429-5010>,*e-mail: klbugaychuk@gmail.com***СТАБІЛІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ:
КОНЦЕПТУАЛЬНЕ РОЗУМІННЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ,
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ**

У публікації проведено науковий аналіз змісту поняття «стабілізаційні заходи», яке останнім часом застосовується при визначенні особливостей діяльності органів державної влади та правоохоронних органів на деокупованих територіях нашої країни. Доведено, що концепція «стабілізаційних заходів» виникла в процесі проведення силами НАТО миротворчих операцій на Балканах і пов'язується насамперед із проведенням правоохоронної діяльності спеціально уповноваженими військовими підрозділами, які здатні виконувати поліцейські функції. Відповідно до спільної доктрини НАТО (АJP-3.22) стабілізаційні заходи визначаються як спеціальна діяльність, спрямована на посилення або тимчасову заміну підрозділів місцевої поліції з метою сприяння відновленню та/або підтримці громадського порядку та безпеки, забезпечення верховенства права і захисту прав людини.

Наголошено, що розуміння змісту стабілізаційних заходів у вітчизняній та зарубіжній практиці є різним. Зарубіжні дослідники переважно пов'язують стабілізаційні заходи з діями правоохоронного характеру: забезпечення публічного порядку та безпеки, протидія злочинам, захист цивільного населення тощо. У нашій державі сформувалася позиція щодо більш широкого трактування відповідного терміна, який, крім суто поліцейських заходів, включає в себе соціальні, гуманітарні, інформаційні, економічні, що охоплюють комплексне відновлення та розбудову деокупованих територій.

Запропоновано поділяти стабілізаційні заходи на загальні та спеціальні. Перший вид пов'язаний із відновленням державної влади на деокупованій території, а також із забезпеченням життєдіяльності її цивільного населення. Спеціальні стабілізаційні заходи здійснюються з метою недопущення проникнення на деокуповану територію диверсійно-розвідувальних груп і незаконних збройних формувань, учинення ними терористичних актів на об'єктах інфраструктури та комунікацій, забезпечення публічної безпеки і порядку, попередження, припинення злочинів та інших правопорушень, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, розшуку осіб, що вчинили злочини проти основ національної безпеки, воєнні злочини й інші правопорушення під час окупації території.

Сформульовано низку концептуальних положень щодо розуміння визначення, мети, принципів, видів та особливостей застосування стабілізаційних заходів на території України.

Ключові слова: *воєнний стан, стабілізаційні заходи, громадська безпека, громадський порядок, цивільна безпека, поліція, НАТО, деокупація.*

Оригінальна стаття

ВСТУП. Військова агресія російської федерації, що призвела до тимчасової окупації частини території нашої країни, руйнування інфраструктури та масової загибелі цивільного населення, зумовила концептуальну зміну підходів до змісту, форм і методів діяльності органів правопорядку, які з перших днів беруть участь у воєнних діях, звільненні території країни від загарбників, боротьбі зі злочинами проти миру та безпеки людства.

В умовах вимушеної організації життєдіяльності країни під час воєнних дій на перший план у сфері діяльності правоохоронних органів виходять завдання щодо збереження життя і здоров'я людей, відновлення порушених прав і свобод громадян, забезпечення громадської безпеки та суспільного спокою. Мужні та самовіддані дії Збройних Сил України й інших військових формувань уже дозволили звільнити від агресора чималу частину території

країни, яка тепер, звичайно, потребує відповідного відновлення та реінтеграції.

Таким чином, вважаємо, що особливо актуальними в цей період є питання забезпечення нормальної життєдіяльності деокупованих територій, адже швидке відновлення конституційного ладу, режиму законності та правопорядку, надання населенню різноманітних адміністративних, соціальних і гуманітарних послуг є запорукою їх швидкого повернення до суспільно-політичного та соціально-економічного простору держави, а також виступає дієвою гарантією відновлення прав, свобод і законних інтересів громадян, порушених окупаційною владою.

Вищезазначені заходи, що їх вживають державні органи на звільнених територіях, отримали загальну назву «стабілізаційні заходи». Слід зауважити, що перелік і зміст таких заходів, коли їх у своїх виступах згадують державні діячі та керівники правоохоронних органів, є дуже різними і залежать від сфери діяльності конкретного уповноваженого суб'єкта. Наприклад, за словами керівниці Міністерства з питань реінтеграції окупованих територій Ірини Верещук, такі заходи полягають насамперед у здійсненні перепису населення, виявленні окремих категорій осіб, що потребують відповідної гуманітарної чи соціальної допомоги¹. Заступниця Міністра внутрішніх справ України Катерина Павліченко наголосила, що комплекс стабілізаційних заходів, що проводиться поліцією, враховує фіксацію воєнних злочинів, евакуацію населення, несення служби на блокпостах, виявлення колаборантів, проведення розмінування деокупованих територій тощо².

У травні 2023 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову щодо підготовки до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції. Відповідно до вказаного доку-

мента заходи з питань стабілізації ситуації на деокупованих територіях області та їх реінтеграції включають у себе всі вищеперераховані керівниками профільних міністерств заходи: відновлення роботи органів державної влади, гуманітарне реагування, відновлення інфраструктури, медичне реагування, відновлення економіки, реалізацію інформаційної політики, забезпечення соціального захисту та освітніх потреб, надання психологічної підтримки, планування комплексного відновлення територій³.

Таким чином, на підставі зазначеного можна зробити висновок про появу у правовому та державному полі нового терміна «стабілізаційні заходи», який пов'язується з відновленням життєдіяльності деокупованих територій. Водночас зміст відповідного поняття і його елементи ще не достатнім чином формалізовані та належно не досліджені в науковій літературі, а тому це питання потребує відповідного опрацювання.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. На підставі зазначеної інформації та з урахуванням неоднозначності підходів до сутності й можливого переліку стабілізаційних заходів метою статті слід визначити формулювання поняття «стабілізаційні заходи на деокупованих територіях» та їхнього переліку. Для досягнення цієї мети основними завданнями, які мають бути вирішені, є такі: аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з питань визначення змісту терміна «стабілізаційні заходи»; дослідження наукових і нормативних підходів до переліку стабілізаційних заходів та порядку їх застосування; визначення концептуальних положень щодо загального розуміння змісту, мети, принципів та особливостей стабілізаційних заходів, що застосовують на деокупованих територіях України.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ. Аналіз іноземних та вітчизняних наукових праць із пропонованої тематики дозволяє говорити про те, що багато з них присвячено комплексній реінтеграції тимчасово окупованих територій, яка являє собою сукупність багатопланових заходів, цілей, завдань і напрямів діяльності державних органів влади та місцевого самоврядування,

¹ Стабілізаційні заходи на звільнених територіях: Верещук пояснила що це й для чого // 24 канал : офіц. сайт. 18.09.2022. URL: https://24tv.ua/stabilizatsiyini-zahodi-vereshhuk-poyasnila-shho-tse-dlya-chogo_n2160267 (дата звернення: 22.10.2023).

² Катерина Павліченко: Стабілізаційні заходи є запорукою повернення до мирного життя на звільнених з-під окупації територіях // Портал МВС : офіц. сайт. 30.05.2023. URL: <https://mvs.gov.ua/news/katerina-pavlichenko-stabilizaciini-zahodi-je-zaporukoju-povernennia-do-mirnogo-zittia-na-zviltlenix-z-pid-okupaciyi-teritoriiakh> (дата звернення: 22.10.2023).

³ Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції : постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2023 № 486 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-2023-p> (дата звернення: 22.10.2023).

органів сектору безпеки та оборони, спрямованих на відновлення правопорядку та нормальних умов життя (Медяник, 2023, с. 270).

Іншими напрямками досліджень слід визначити аналіз окремих аспектів протидії злочинності та відновлення діяльності органів правопорядку на деокупованих територіях. Зокрема, у науковий обіг було впроваджено теоретичну модель стабілізаційно-транзитивної стратегії протидії злочинності на деокупованих територіях (Сокуренько, 2022, с. 12), визначені першочергові заходи відновлення діяльності органів юстиції (Купріянова, 2023, с. 131) або органів досудового розслідування (Яковенко, 2022, с. 261).

Також слід виокремити наукові праці загального характеру, що висвітлюють діяльність органів поліції в умовах воєнного стану, оскільки специфіка виконання повноважень Національної поліції на деокупованих територіях суттєво ускладнюється зростанням кількості зброї та боєприпасів у цивільного населення, руйнуванням об'єктів критичної інфраструктури, знищенням населених пунктів і промислових об'єктів, масовим переміщення біженців, погіршенням фінансово-економічного благополуччя населення (Гусаров, 2023, с. 26; Безпалова та ін., 2022, с. 25; Турбал, Шпиталенко, 2022, с. 213).

Обов'язково також слід окреслити здобутки вчених у галузі військової справи, які представляють вищі військові навчальні заклади та заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Зазначені публікації вже конкретно фокусуються на питаннях стабілізаційних дій (заходів), що провадяться військовими формуваннями на деокупованих територіях. У деяких з них під стабілізаційними діями правоохоронного характеру розуміють комплекс заходів, що проводяться силами безпеки України у мирний час, під час уведення правового режиму надзвичайного чи воєнного стану (в особливий період) зазвичай на початковому етапі конфлікту (кризової ситуації) або у післявоєнний період на території держави (в окремому регіоні, на деокупованій території) і спрямовані на виявлення та нейтралізацію потенційних загроз безпеці, встановлення контролю над кризовими районами, відновлення (нормалізацію) обстановки, забезпечення функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування, забезпечення громадської безпеки та недопущення подальшої ескалації (відновлення) конфлікту (кризової ситуації) на території, що контролюється (Адамчук та ін., 2023, с. 9). В інших роботах стабілізаційні дії розглядають у контексті розбудови системи територіальної обо-

рони (Єфімов, Музика, В'яткін, 2020, с. 37), а також крізь призму діяльності Національної гвардії України, де обґрунтовується її роль і місце у стабілізаційних діях у сфері безпеки, що дозволить органам управління різного рівня правильно використовувати її безпекові спроможності, уникнути дублювання функцій, виконання невластивих завдань силами оборони і забезпечить їх застосування за прямим призначенням щодо виконання суто військових завдань і заходів (Годлевський, 2023, с. 16).

У наукових роботах іноземних фахівців питання стабілізаційних заходів розглядається в межах дослідження військових конфліктів, у яких, зокрема, брали участь сили НАТО. У них зазначається, що поліцейські сили в операціях зі стабілізації мають подолати розрив між військовими та місцевими поліцейськими силами, щоб взяти на себе обов'язки, які чітко закріплені за відповідними підрозділами. Вказані прогалини можуть також виникати поза традиційними постконфліктними операціями зі стабілізації, коли порушується громадський порядок, безпека і потрібно негайно відновити звичайний стан функціонування відповідних територій. Визнаючи, що поліція має важливе значення для підтримки стабільності та консолідації здобутків, досягнутих військовими, сили НАТО мають створити окрему організаційну структуру для максимізації її ефективності (Pani, Finkenbinder, 2019, р. 58).

Таким чином, у сучасній юридичній та військовій науковій літературі немає чіткого та усталеного визначення переліку стабілізаційних заходів і суб'єктів їх застосування. По-перше, їх розуміють як заходи, що проводяться спеціальними силами поліції в межах військових конфліктів, по-друге, їх сприймають як комплексне утворення, що складається з низки заходів, які взаємодоповнюють один одного та здійснюються різними уповноваженими суб'єктами з метою відновлення нормальної життєдіяльності деокупованих територій, по-третє, їх взагалі не виокремлюють як категорію, а говорять про звичайне виконання службових повноважень правоохоронними органами на деокупованих територіях з урахуванням особливостей воєнного стану та стану постконфліктної ситуації на відповідній території.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Використання системного методу, загальнонаукових методів синтезу та аналізу дозволило визначити поняття «стабілізаційні заходи» та їхній перелік. Метод порівняння був використаний з метою аналізу вітчизняних і національних підходів до визначення змісту стабілізаційних заходів та особливостей їх застосування на деокупованих територіях. Методи синтезу та

формальної логіки дозволили сформулювати концептуальні наукові положення щодо змісту, мети, принципів і переліку стабілізаційних заходів, що застосовуються на деокупованих територіях нашої держави.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. Після початку широкомасштабної війни на території нашої держави поняття «стабілізаційні заходи» стало більш уживаним у науковій літературі та виступах державних діячів і посадових осіб, причому здебільшого його використовують для характеристики діяльності органів Національної поліції на деокупованих територіях. Водночас справедливо постають питання щодо походження цього терміна та його належного вживання, зокрема в частині відповідності цілям та завданням органів поліції.

У 1997 році командування сил НАТО під час операції в Боснії та Герцеговині виявило так звану безпекову прогалину у сфері громадського порядку та безпеки. Вона була визначена як «сіра зона» між військовими можливостями сил НАТО, поліцейських сил ООН, а також особливостями діяльності місцевих органів поліції, які часто або були нездатні, або не хотіли виконувати службові повноваження. У цій «сірій зоні» ніхто не міг і не хотів брати на себе відповідальність за підтримання правопорядку на демілітаризованих територіях (Dziedzic, 2020, p. 58; Rodríguez, 2021, p. 56–57; Bonomi, Bergonzini, 2022, p. 91).

Відповідна проблема була вирішена за допомогою того, що окремим військовим підрозділам була надана можливість виконувати поліцейські функції. Такі підрозділи отримали назву «Багатонаціональний спеціалізований підрозділ НАТО» (Multinational Specialized Unit). З того часу зазначена модель була реалізована кілька разів під час миротворчих операцій, а сама концепція застосування збройних сил, які мають виконувати поліцейські обов'язки для заповнення «безпекових прогалін», трансформувалася в поняття поліцейської стабільності або стабілізаційних поліцейських заходів (Stability Policing). Як вказують деякі експерти, зазначена модель цілком відповідає трьом основним завданням НАТО: колективна оборона, врегулювання кризових ситуацій, безпека на основі співпраці (Bergonzini, 2021), а також є одним із трьох елементів процесу реформування сектору безпеки¹, який пе-

редбачає надання військової допомоги цивільній владі, що може вимагати участі військових поліцейських у виконанні завдань правоохоронного спрямування, враховуючи підтримання громадського порядку та безпеки, доки відповідні органи державної влади не візьмуть на себе виконання цих завдань (De Magistris, Bergonzini, 2020, p. 23, 25).

Додатково у фахових публікаціях наголошується, що Stability Policing сприяє людиноцентричному підходу до безпеки, починаючи від захисту майна та цивільних осіб і закінчуючи питаннями захисту інформаційного простору та культурних цінностей. Stability Policing забезпечує протидію заходам, які ворог може вжити для подальшої дестабілізації держави під час конфлікту: вчинення злочинів, терористичних актів, контрабанда зброї, торгівля людьми тощо. Крім того, ця концепція відповідає потребам безпеки місцевого населення, сприяє кращому сприйняттю легітимності місцевих органів влади та підвищує загальну стійкість держави (De Magistris, 2020). Як додаткові переваги Stability Policing – це інноваційний інструмент, призначений для задоволення всіх потреб, пов'язаних із поліцейською діяльністю держави; він поєднує можливості й гнучкість військових ресурсів із професійними та спеціальними силами поліції, розширює можливості для забезпечення ефективного функціонування відповідних територій (Bonomi, 2021).

Найголовнішим документом міжнародного характеру, який регулює питання застосування стабілізаційних заходів військовими та поліцейськими силами країн НАТО у конфліктний та постконфліктний періоди, є Спільна доктрина НАТО щодо забезпечення поліцейської стабілізаційної діяльності (AJP-3.22). Відповідно до цього документа поліцейська стабілізаційна діяльність визначається як «спеціальна діяльність, спрямована на посилення або тимчасову заміну підрозділів місцевої поліції з метою сприяння відновленню та/або підтримці громадського порядку та безпеки, забезпечення верховенства права та захисту прав людини»².

Основними концептуальними положеннями, що визначають заходи Stability Policing, є такі:

1) проводяться з метою формування безпечного простору та безпечного середовища (SASE), відновлення громадського порядку та

¹ What is Stability Policing // NATO Stability Policing Centre of Excellence : сайт. URL: <https://www.nspcoe.org/about-us/about-stability-policing> (дата звернення: 22.10.2023).

² NATO Standard AJP-3.22 Allied Joint Doctrine for Stability Policing (Edition A, Version 1, July 2016) // DOKUMEN.TIPS : сайт. URL: <https://tinyurl.com/yp9x8bkz> (дата звернення: 22.10.2023).

безпеки, а також установлення умов для здійснення управління та розвитку відповідних територій;

2) мають здійснюватися спеціалізованими, навченими й оснащеними поліцейськими підрозділами;

3) кінцевою метою є забезпечення громадського порядку та безпеки, провадження правоохоронної діяльності, забезпечення прав і свобод людини;

4) сприяють створенню й розвитку безпечного простору та безпечного середовища після збройного конфлікту і військових дій;

5) передбачають швидкий перехід від виконання поліцейських функцій військовими підрозділами до сил поліції. При цьому стабільність відповідної території забезпечується шляхом запобігання злочинам, захисту кордонів, установ критичної інфраструктури, протидії контрабанді, тероризму, розповсюдженню зброї;

6) базуються на принципі партнерства з місцевими, громадами й органами влади. Задоволення місцевих потреб, боротьба зі злочинністю, покращення загальної безпеки та створення умов для подальшого розвитку територій мають бути організовані всіма уповноваженими суб'єктами із суворим дотриманням принципів взаємодії та координації¹.

Основні заходи Stability Policing відповідно до доктрини АJP-3.22² включають: протидію масовим заворушенням; прикордонний контроль; відновлення громадської безпеки та громадського порядку; забезпечення безпеки виборів; здійснення особистого захисту; проведення кримінальних розслідувань; забезпечення безпеки інформаційних ресурсів і сайтів; проведення переговорів та медіаційну діяльність; захист вразливих груп людей і майна; налагодження співробітництва із місцевим населенням; відновлення діяльності судових та виправних установ; ідентифікацію осіб, криміналістичні заходи; вилучення зброї; моніторинг оперативної ситуації; протидію тероризму й організованій злочинності; визволення заручників; контроль за транспортним рухом та логістикою; здійснення патрулювання; протидію контрабанді й торгівлі людьми; розслідування військових злочинів (Bergonzini, 2021).

На підставі вищевикладеного можна зробити проміжні висновки, що концепція поліцейських стабілізаційних заходів сформувалася під час миротворчих операцій сил НАТО. Її

особливості полягають у створенні спеціальних поліцейських сил, що діють на деокупованій території та забезпечують її ефективну життєдіяльність. Стабілізаційні заходи можуть виконуватися такими підрозділами поліції як самостійно, так і у взаємодії з місцевими силами поліції. Заходи, що застосовуються в межах Stability Policing, є здебільшого поліцейськими та спрямовані на забезпечення прав і свобод людини, відновлення громадського порядку та безпеки, боротьбу з правопорушеннями.

Якщо проаналізувати керівні документи Збройних Сил України, які в умовах бойових дій здійснюють деокупацію території нашої держави, то можна побачити, що в них також містяться нормативні положення, присвячені процедурам та алгоритмам здійснення стабілізаційних заходів (дій). Так, у цих документах вказано, що стабілізаційні дії ведуться з метою підтримання або відновлення безпечного середовища, державного управління, відновлення інфраструктури та надання гуманітарної допомоги. Бригада планує, здійснює підготовку та оцінює проведені дії для визначення позитивних, негативних або нейтральних впливів на район дій³. Головним аспектом для військового командування є те, що стабілізаційні дії вимагають системної взаємодії та координації органів державної влади, неурядових організацій і військових із метою забезпечення належного функціонування та життєдіяльності деокупованих адміністративно-територіальних одиниць.

У межах стабілізаційних дій військові з'єднання та формування повинні:

1) забезпечувати безпеку цивільного населення. У межах цього напряму бригада повинна координувати дії, спрямовані на встановлення порядку, протидію насильству, підтримання, відновлення або створення цивільних органів влади. Основними завданнями, які виконуються для досягнення цієї мети, визначено: контроль кордону, забезпечення безпеки та свободи пересування, підтримка програм ідентифікації, захист VIP-персоналу та важливих об'єктів, розмінування території;

³ Тимчасовий Бойовий статут механізованих військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина І. Бригада : наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 09.03.2021 № 152 // G7. Сили територіальної оборони ЗСУ : сайт. https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/TBS_Mech_trops_1_2021.pdf (дата звернення: 22.10.2023).

¹ Там само.

² Там само.

2) надавати гуманітарну допомогу. Задоволення базових гуманітарних потреб населення (продукти харчування, вода та намети) разом із підтримкою переміщених цивільних осіб є ключовим завданням військових бригад, яке так само здійснюється з урахуванням її матеріально-технічних спроможностей щодо задоволення таких потреб;

3) забезпечувати функціонування органів місцевого самоврядування (підтримка діяльності перехідної адміністрації, підтримка організації виборчого процесу тощо);

4) забезпечувати функціонування інфраструктури. У цій частині завданнями військових бригад є: відновлення транспортної і телекомунікаційної інфраструктури, підтримка загальних програм реконструкції тощо¹.

Таким чином, можна зауважити, що підхід до змісту стабілізаційних заходів, передбачених нормативними документами нашої країни та концепцією Stability Policing, дещо відрізняються. На наш погляд, слід погодитися із думкою І. Роліна (2017, с. 54), що різниця між закордонним і вітчизняним підходом полягає в тому, що іноземні дослідники розглядають відповідні заходи в суто правоохоронному контексті. Водночас відповідно до нормативних актів нашої країни² вони визначаються більш комплексно та включають у себе, крім правоохоронного, соціально-економічний, інформаційний та психологічний компоненти.

Окремим питанням, яке потребує додаткового аналізу, є те, що закордонні нормативи вимагають здійснення спеціальної підготовки поліцейських, військових та інших працівників силових структур і миротворчих місій, що проводять стабілізаційні заходи.

Серед ключових компетентностей, якими мають володіти відповідні фахівці, у науковій літературі виокремлюють: 1) юридичні (основи права, кваліфікація правопорушень, права система країни перебування, взаємодія із населенням); 2) тактичні (вибухотехніка, тактична підготовка, евакуація цивільних осіб і поранених); 3) протидія правопорушенням (збір доказів, розслідування правопорушень і військових злочинів, патрулювання) (De Magistris, 2020).

¹ Там само.

² Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції : постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2023 № 486 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-2023-п> (дата звернення: 22.10.2023).

Крім цього, концепція Stability Policing (AJP-3.22) у відповідному додатку містить три основні типи навичок, якими мають володіти працівники поліції, задіяні в таких заходах:

1) базові поліцейські навички (застосування фізичної сили; перша домедична допомога; затримання та доставлення правопорушників; поліцейське піклування; основи права; Community Policing; дізнання; правовий статус поліції; міжособистісне спілкування; судові процедури; патрульна діяльність; права людини; етика; контроль за дорожнім рухом; несення служби на контрольно-пропускному пункті; перевірка транспортних засобів; основи боротьби з тероризмом; тактична підготовка; вогнева підготовка; фізична підготовка; особиста безпека та цивільний захист; навички виживання; інформаційна безпека);

2) просунуті поліцейській навички (криміналістика; досудове розслідування; кримінальне право; кваліфікація злочинів; протидія масовим заворушенням; біометрія; поліцейські тактичні операції; міжвідомча співпраця; ведення переговорів; особистий захист; протидія конфліктам; протидія тероризму);

3) управлінські навички (постачання/логістика; управління кадрами; управління в органах поліції; взаємодія з громадою; етика; лідерство; планування та контроль; міжособистісна комунікація)³.

Таким чином, спираючись на вищепераховані компетенції та навички, можна зробити висновок, що зазначені напрями підготовки доцільно використати при укладанні освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти, а також розробці програм підвищення кваліфікації поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії, оскільки частіше самі ці підрозділи Міністерства внутрішніх справ України беруть безпосередню участь у проведенні стабілізаційних заходів на деокупованих територіях.

З урахуванням результатів проведеного порівняльного аналізу маємо запропонувати концептуальні положення щодо розуміння змісту стабілізаційних заходів на деокупованих територіях.

1. *Поняття і мета стабілізаційних заходів*

1.1. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях – це комплекс узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом заходів, які проводяться уповноваженими

³ NATO Standard AJP-3.22 Allied Joint Doctrine for Stability Policing (Edition A, Version 1, July 2016) // DOKUMEN.TIPS : сайт. URL: <https://tinyurl.com/yp9x8bkz> (дата звернення: 22.10.2023).

суб'єктами сектору безпеки й оборони у взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування на територіях, які перейшли під загальну юрисдикцію України та контроль її органів державної влади після тимчасової окупації.

1.2. Метою проведення стабілізаційних заходів є:

- стабілізація оперативної обстановки на деокупованій території;
- забезпечення на деокупованих територіях дії правового режиму воєнного стану та інших спеціальних режимів;
- відновлення на деокупованих територіях конституційного ладу, діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування;
- забезпечення соціально-економічного відновлення та подальшого розвитку деокупованих територій;
- охорона та захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб;
- надання правової, економічної та соціальної допомоги цивільному населенню;
- відновлення та забезпечення на деокупованій території публічного порядку та безпеки, попередження і припинення злочинів та інших правопорушень;
- створення умов, що унеможливають повторну окупацію визначених територій;
- зміцнення довіри громадян, які проживали на тимчасово окупованих територіях, до органів державної влади України, правоохоронних органів та інших суб'єктів владних повноважень.

2. *Принципи проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях*

2.1. Проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях ґрунтується на принципах верховенства права, законності, забезпечення дотримання прав та свобод людини і громадянина, безперервності, відповідальності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, централізованого керівництва та єдиноначальності.

3. *Суб'єкти проведення стабілізаційних заходів*

3.1. Суб'єктами проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях у межах визначеної компетенції є: Кабінет Міністрів України, Рада Національної безпеки та оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України, Антитерористичний центр при Службі безпеки України, Міністерство оборони України,

Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, розвідувальні органи України.

3.2. Інші державні органи та органи місцевого самоврядування здійснюють свої функції із проведення стабілізаційних заходів у взаємодії з органами, які входять до складу суб'єктів проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях.

4. *Види стабілізаційних заходів*

4.1. Стабілізаційні заходи поділяються на загальні та спеціальні.

4.2. Загальні стабілізаційні заходи пов'язані з відновленням державної влади на деокупованій території, а також забезпеченням життєдіяльності її цивільного населення.

4.3. Спеціальні стабілізаційні заходи здійснюються з метою недопущення проникнення на деокуповану територію диверсійно-розвідувальних груп і незаконних збройних формувань, учинення ними терористичних актів на об'єктах інфраструктури та комунікацій, забезпечення публічної безпеки та порядку, попередження, припинення злочинів та інших правопорушень, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, розшуку осіб, що вчинили злочини проти основ національної безпеки, воєнні злочини та інші правопорушення під час окупації території.

5. *Загальні стабілізаційні заходи*

5.1. Основними видами загальних стабілізаційних заходів на деокупованій території є:

- забезпечення умов для стабільного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, соціально-економічного розвитку деокупованих територій;
- відновлення діяльності комунальних підприємств, установ та організацій, закладів освіти та охорони здоров'я;
- надання гуманітарних послуг населенню.

6. *Форми загальних стабілізаційних заходів*

6.1. Формами забезпечення умов для стабільного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування і забезпечення соціально-економічного розвитку деокупованих територій є:

- відновлення діяльності органів місцевого самоврядування та державної влади на деокупованій території шляхом утворення військових адміністрацій населених пунктів та призначення їх начальників (у разі нескликання позачергового засідання сесії відповідної сільської, селищної, міської ради й відновлення роботи ради та/або її виконавчих органів, та/або сільського, селищного, міського голови);
- відновлення діяльності територіальних органів центральних органів виконавчої влади;

- відновлення функціонування державної IT-інфраструктури, публічних та відомчих реєстрів, баз даних тощо;

- надання цивільному населенню соціальних, економічних та інших видів державних послуг;

- реалізація інвестиційних проєктів і регіональних програм соціально-економічного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць;

- забезпечення доступу до державних джерел інформації, відновлення та розвиток діяльності державних медіа, проведення інформаційно-просвітницьких кампаній;

- відновлення на деокупованій території функціонування державної мови з урахуванням положень законодавства України про захист прав національних меншин та корінних народів;

- інформування жителів адміністративно-територіальної одиниці про стан відновлення деокупованої території.

6.2. Формами відновлення діяльності комунальних підприємств, установ та організацій, закладів освіти та охорони здоров'я є:

- відновлення інфраструктурних комунікацій, електромереж, водогонів, інших комунальних об'єктів;

- відновлення надання банківських і поштових послуг, послуг із пасажирських перевезень;

- забезпечення населення деокупованої території стільниковим та інтернет-зв'язком;

- забезпечення функціонування закладів охорони здоров'я, закладів соціального та пенсійного забезпечення, установ нотаріату;

- виявлення осіб похилого віку, осіб з інвалідністю інших вразливих груп населення та надання їм медичної й соціальної допомоги.

6.3. Формами надання гуманітарних послуг населенню є:

- безкоштовне забезпечення цивільного населення деокупованої території продуктами харчування, водою, ліками, одягом, будівельними матеріалами;

- облаштування тимчасового житла та пунктів обігріву;

- надання населенню психологічної підтримки та допомоги;

- здійснення евакуації населення в більш безпечні райони;

- облік та відновлення пошкодженої/зруйнованої інфраструктури населених пунктів і житла.

6.4. Перелік вказаних форм не є вичерпним і може бути доповнений залежно від соці-

ально-економічної та гуманітарної ситуації на відповідній деокупованій території.

7. Спеціальні стабілізаційні заходи

7.1. Основними видами спеціальних стабілізаційних заходів на деокупованій території є:

- інфраструктурна підтримка спеціальних стабілізаційних заходів;

- посилення охорони та захист державного кордону;

- тимчасова ізоляція деокупованої території;

- охорона й оборона важливих об'єктів і комунікацій;

- підтримка безпеки на маршрутах руху;

- реалізація режимних заходів;

- здійснення цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій;

- забезпечення публічної безпеки та порядку, попередження і припинення злочинів та інших правопорушень.

8. Мета і зміст спеціальних стабілізаційних заходів

8.1. Інфраструктурна підтримка спеціальних стабілізаційних заходів забезпечується шляхом:

- визначення можливих місць розміщення особового складу суб'єктів, що залучаються до проведення стабілізаційних заходів, забезпечення його озброєння, харчування та фінансування;

- налагодження зв'язку і телекомунікацій, облаштування робочих місць та режимних приміщень;

- відновлення системи повідомлень про вчинення злочинів та інших правопорушень, а також системи сповіщення населення про інші надзвичайні ситуації;

- здійснення інших організаційних, фінансових, матеріально-технічних та адміністративно-господарських заходів.

8.2. Посилення охорони та захист державного кордону спрямовані на:

- облаштування державного кордону (будівництво інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій);

- недопущення масового переходу державного кордону населенням із території суміжних держав;

- протидію неконтрольованому поширенню контрабанди зброї, наркотичних, вибухових речовин, засобів терору, матеріальних цінностей;

- недопущення проникнення через державний кордон диверсійно-розвідувальних сил

противника, незаконних збройних формувань, терористичних груп.

8.3. Тимчасова ізоляція деокупованої території забезпечує:

- створення сприятливих умов для проведення стабілізаційних заходів;
- здійснення контрольно-пропускного режиму на шляхах і дорогах пересування в районі з району деокупованої території;
- недопущення прориву диверсійно-розвідувальних сил противника і незаконних збройних формувань за межі відповідної території;
- виявлення військовослужбовців країни-агресора, їх посібників, учасників незаконних збройних формувань з подальшим їх роззброєнням та затриманням;
- проведення фільтраційних заходів щодо пропуску осіб до деокупованих населених пунктів.

8.4. Охорона й оборона важливих об'єктів і комунікацій забезпечується з метою своєчасного виявлення диверсійно-розвідувальних груп та незаконних збройних формувань поблизу об'єктів, що охороняються, недопущення захоплення (знищення) об'єктів і пошкодження логістичних комунікацій, відбиття нападів на охоронювані об'єкти.

8.5. Підтримка безпеки на маршрутах руху здійснюється з метою забезпечення безпечно-го та безперервного перевезення людей і вантажів через небезпечну територію або населені пункти, де існує загроза дій диверсійно-розвідувальних груп та незаконних збройних формувань, або блокування маршруту вороже налаштованими цивільними особами. Вона здійснюється шляхом:

- визначення безпечних ділянок доріг;
- розробки оптимальних схем маршрутів руху для переміщення особового складу сил безпеки та оборони, представників органів державної влади, гуманітарних вантажів і пасажирського транспорту;
- прикриття та охорони найбільш важливих ділянок доріг;
- супроводження переміщення особливо небезпечних та важливих вантажів, цивільного населення.

8.6. Реалізація режимних заходів полягає в забезпеченні виконання органами державної влади та місцевого самоврядування, силами безпеки та оборони й місцевим населенням встановлених чинним режимом воєнного стану обмежень. До основних режимних заходів належать:

- встановлення комендантської години;
- перевірка документів та об'єктів дозвільної системи;

- визначення місць встановлення стаціонарних і мобільних блокпостів;

- перевірка транспортних засобів та осіб з метою виявлення і вилучення заборонених речей, встановлення осіб, які становлять оперативний інтерес, та їх передача до груп фільтрації;

- обмеження доступу цивільного населення до певних частин деокупованих населених пунктів або території біля них.

8.7. Здійснення цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій полягають у:

- проведенні аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт;
- ліквідації наслідків аварій та катастроф, стихійних лих;

- обстеженні на звільненій території будівель, об'єктів, громадських місць з метою виявлення та вилучення зброї і вибухонебезпечних предметів (зброя та набої, гранати, вибухівка, снаряди, міни, саморобні вибухові пристрої);

- пошуку та знешкодженні вибухонебезпечних предметів на об'єктах, що були зайняті противником;

- забезпеченні збору тіл (останків) загиблих військовослужбовців збройних сил російської федерації, осіб, які входили до складу незаконних збройних формувань, що вчинили збройну агресію проти України, з метою недопущення погіршення санітарно-епідемічної ситуації, появи небезпечних інфекційних захворювань на території України;

- виявленні радіаційних і хімічних загроз на деокупованих територіях та реагуванні на них;

- забезпеченні розмінування об'єктів інфраструктури, електронних комунікаційних мереж, земель сільськогосподарського призначення та виробничих потужностей підприємств;

- облаштуванні захисних споруд цивільного захисту/пристосованих укриттів.

8.8. Забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованій території, попередження та припинення вчинення злочинів та інших правопорушень здійснюється шляхом:

- визначення сил і засобів, необхідних для патрулювання, з метою недопущення мародерства у звільнених населених пунктах;

- переміщення (евакуації) осіб, узятих під варту, та засуджених з деокупованих територій до відповідних установ для попереднього ув'язнення та виконання покарань, які розташовані в безпечній місцевості інших районів, у разі неможливості виконувати покладені на

персонал установ обов'язки, а також нормального функціонування цих установ;

- проведення моніторингу власників зброї та спецзасобів, об'єктів дозвільної системи, виявлення у фізичних осіб зброї, яку вони отримали за правилами, встановленими окупаційною владою, ухвалення рішення щодо її вилучення чи легалізації;

- перевірки транспортних засобів на встановлення фактів їх можливого викрадення, використання як засобів учинення злочинів або в диверсійних цілях;

- встановлення осіб невідомих трупів, які перебувають (були виявлені) на території деокупованих населених пунктів, проведення ексгумації тіл з необлікованих місць поховань, збору, узагальнення та аналізу інформації про необліковані місця поховань;

- забезпечення розшуку осіб, зниклих безвісти, проведення розшукових заходів зі встановлення зв'язків зниклих та загиблих з метою подальшого відібрання в родичів біологічних зразків для проведення відповідних молекулярно-генетичних експертиз;

- проведення обліку дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечення переміщення дітей до безпечних районів з тимчасовим влаштуванням до сімейних форм виховання;

- проведення заходів із пошуку, звільнення осіб, які незаконно утримувалися під час окупації;

- забезпечення внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про вчинення кримінальних правопорушень на деокупованій території, призначення процесуальних керівників;

- здійснення аналізу кримінальних правопорушень, учинених на окупованій території, з метою встановлення групової причетності до них російських окупаційних військ та використання подальшої доказової бази під час розгляду матеріалів у міжнародному кримінальному судочинстві;

- забезпечення документування фактів та повного й об'єктивного розслідування обстрілів і бомбардувань, завдання артилерійських чи авіаційних ударів по житлових будинках, школах, дитсадках, лікарнях, електростанціях та інших об'єктах забезпечення життєдіяльності населених пунктів;

- встановлення фактів загибелі та поранення особового складу сил безпеки та оборони, зниклих безвісти й осіб, які потрапили в полон, надання відповідної інформації до уповноважених державних органів;

- проведення перевірки законності перебування на території України громадян держави-агресора, а також інших іноземців, осіб без громадянства та прийняття за її результатами рішень, передбачених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»;

- встановлення осіб, які добровільно обіймали посади в незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, здійснювали незаконне відчуження майна, вчиняли крадіжки, грабежі, мародерство, брали участь у незаконних воєнізованих формуваннях, та інших осіб, які можуть становити загрозу безпеці держави, підтримують політику країни-агресора тощо.

9. *Застосування превентивних заходів та заходів примусу*

9.1. Заходи превентивного та примусового характеру, що обмежують права і свободи людини, застосовують уповноважені суб'єкти під час стабілізаційних заходів відповідно до чинного законодавства України для забезпечення виконання покладених на них повноважень.

9.2. Превентивні заходи та заходи примусу застосовують виключно для виконання уповноваженими суб'єктами покладених на них повноважень. Обрані превентивні заходи та заходи примусу мають бути визначені законом, відповідати меті застосування, а шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого вони були застосовані.

9.3. Застосування превентивних заходів та заходів примусу не може бути підставою для застосування тортур, жорстокого чи такого, що принижує людську гідність, поводження або покарання.

ВИСНОВКИ. Термін «стабілізаційні заходи» походить від терміна *Stability Policing* (стабілізаційна поліцейська діяльність), який виник під час участі сил НАТО у спеціальних операціях з підтримки миру. Під час встановлення правопорядку на територіях, що перебували в зоні збройного конфлікту та бойових дій, виникла потреба у формуванні спеціальних правоохоронних підрозділів, які мали виконувати поліцейські функції разом із місцевими підрозділами поліції або замість них.

1. Основним документом, який регулює питання проведення стабілізаційних заходів силами НАТО, є Спільна доктрина НАТО щодо забезпечення поліцейської стабілізаційної діяльності (AJP-3.22). Зазначений документ

містить поняття, принципи, види й особливості застосування стабілізаційних заходів на територіях, де проводилися бойові дії. Положення доктрини можуть також бути використані при проектуванні освітніх програм підготовки поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України, оскільки містять перелік основних вмінь і напрямів підготовки фахівців, що мають бути задіяні у проведенні стабілізаційних заходів під час виконання службових повноважень.

2. В іноземній науковій літературі концепція *Stability Policing* пов'язується із реформуванням сектору безпеки та оборони в постконфліктний період, формуванням та розвитком безпекового середовища країни й базується на принципі здійснення стабілізаційних заходів у партнерстві з місцевими громадами та органами влади. Основний фокус стабілізаційних заходів – це задоволення потреб місцевого населення та сприяння реінтеграції відповідної території до правового поля відповідної держави.

3. Розуміння змісту стабілізаційних заходів у вітчизняній та закордонній практиці є різним. Іноземні дослідники переважно пов'язують стабілізаційні заходи з діями правоохоронного характеру: забезпечення публічного порядку та безпеки, протидія злочинам, захист цивільного населення тощо. Проте в нашій державі сформувалася позиція щодо більш широкого трактування відповідного терміна,

який, крім суто поліцейських заходів, враховує соціальні, гуманітарні, інформаційні, економічні заходи, що охоплюють комплексне відновлення та розбудову деокупованих територій.

4. Доцільним є розуміння стабілізаційних заходів у широкому значенні як комплексу узгоджених та взаємозв'язаних за метою, завданнями, місцем і часом заходів, що проводяться уповноваженими суб'єктами сектору безпеки та оборони у взаємодії з органами державної влади й місцевого самоврядування на територіях, які перейшли під загальну юрисдикцію України та контроль її органів державної влади після тимчасової окупації.

5. Стабілізаційні заходи варто поділяти на загальні та спеціальні. Загальні стабілізаційні заходи пов'язані з відновленням державної влади на деокупованій території, а також забезпеченням життєдіяльності її цивільного населення. Спеціальні стабілізаційні заходи здійснюються з метою недопущення проникнення на деокуповану територію диверсійно-розвідувальних груп і незаконних збройних формувань, учинення ними терористичних актів на об'єктах інфраструктури та комунікацій, забезпечення публічної безпеки і порядку, попередження, припинення злочинів та інших правопорушень, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, розшуку осіб, що вчинили злочини проти основ національної безпеки, воєнні злочини та інші правопорушення під час окупації території.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Адамчук М., Бутузов В., Луговський І., Воронін А. Особливості підготовки та ведення стабілізаційних дій військовими формуваннями з правоохоронними функціями країн північноатлантичного альянсу. *Чесць і закон*. 2023. № 3 (86). С. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/3/86/287021>.
2. Безпалова О. І., Чишко К. О., Бахаєва А. С., Макаренко В. С. Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану : довідник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2022. 105 с.
3. Годлевський С. Обґрунтування ролі і місця Національної гвардії України в стабілізаційних діях безпекового характеру. *Чесць і закон*. 2023. № 2 (85). С. 12–18. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/2/85/282521>.
4. Гусаров С. М. Робота органів поліції України на деокупованих територіях // Проблеми сучасної поліціїстики : тези доп. III наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 11 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця, 2023. С. 25–30.
5. Єфімов Г. В., Музика О. О., В'яткін Ю. О. Сепаратизм, стабілізаційні дії, територіальна оборона – співвідношення понять, історія та сучасність *Військово-науковий вісник*. 2020. № 34. С. 27–41. DOI: <https://doi.org/10.33577/2313-5603.34.2020.27-41>.
6. Купріянова А. О. Забезпечення відновлення функцій держави на деокупованих територіях територіальних громад органами і підрозділами Міністерства юстиції України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. № 1, т. 34 (73). С. 130–135. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.1/23>.
7. Медяник І. С. Організаційно-правове забезпечення процесу реінтеграції тимчасово окупованих територій // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.) / МВС України, Дніпетровськ. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2023. С. 269–270. DOI: <https://doi.org/10.31733/17-03-2023-269-270>.

8. Ролін І. Ф., Морозов І. Є., Ізовський В. В. Підхід до прогнозування успішності антиповстанських (стабілізаційних) дій. *Честь і закон*. 2017. № 2 (61). С. 50–55. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2017/2/61/136600>.

9. Сокурєнко В. В. Стабілізаційно-транзитивна стратегія протидії злочинності на деокупованих територіях України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2022. № 2 (27). С. 9–18.

10. Турбал А. Є., Шпиталенко Г. А. Особливості роботи Національної поліції України в умовах воєнного стану // *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 т. (м. Одеса, 17 черв. 2022 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Гельветика, 2022. Т. 2. С. 211–213.*

11. Яковенко М. О. Деякі питання відновлення діяльності органів досудового розслідування на деокупованих територіях // *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи : матеріали круглого столу (м. Львів, 23 верес. 2022 р.) / упоряд. І. В. Гловюк, Н. Р. Лащук, В. В. Навроцька та ін. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 258–263.*

12. Bergonzini S. Is there a role for NATO Stability Policing in Environmental Protection? *The CoESPU Magazine*. 2021. No. 1. DOI: <https://doi.org/10.32048/Coespumagazine1.21.4>.

13. Bonomi N. PoC and R2P: The role of NATO SP. *The CoESPU Magazine*. 2021. No. 2. DOI: <https://doi.org/10.32048/Coespumagazine2.21.4>.

14. Bonomi N., Bergonzini S. What role can Stability Policing play in total defence and building resilience? *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka*. 2022. No. 3. Pp. 87–97. DOI: <https://doi.org/10.48269/2451-0718-btip-2022-3-006>.

15. De Magistris G. NATO Stability Policing: a new model of peacekeeping. *The CoESPU Magazine*. 2020. No. 3. DOI: <https://doi.org/10.32048/Coespumagazine3.20.1>.

16. De Magistris G., Bergonzini S. Stability Policing: a golden opportunity for NATO. *Romanian Gendarmerie*. 2020. Vol. 3. Pp. 22–27.

17. Dziedzic M. NATO Should Promptly Implement Stability Policing: Why and How. *Militaire Spectato*. 2020. No. 2 (189). Pp. 56–71.

18. Pani M., Finkenbinder K. J. Projecting Stability: A Deployable NATO Police Command. *Parameters*. 2019. Vol. 49, No. 1. Pp. 51–58. DOI: <https://doi.org/10.55540/0031-1723.2862>.

19. Rodríguez J. J. P. Stability policing concept: a must for the alliance, an opportunity for the Spanish Armed Forces. *Cuadernos de la Guardia Civil*. 2021. No. 64. Pp. 55–72.

Надійшла до редакції: 28.10.2023

Прийнята до опублікування: 25.01.2024

REFERENCES

1. Adamchuk, M., Butuzov, V., Luhovskyi, I., & Voronin, A. (2023). Features of preparation and conducting stabilization actions by military formations with law enforcement functions of North Atlantic Alliance countries. *Honor and Law*, 3(86), 5–11. <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/3/86/287021>.

2. Bergonzini, S. (2021). Is there a role for NATO Stability Policing in Environmental Protection? *The CoESPU Magazine*, 1. <https://doi.org/10.32048/Coespumagazine1.21.4>.

3. Bezpalova, O. I., Chyshko, K. O., Bakhaieva, A. S., & Makarenko, V. S. (2022). *Administrative activities of the police under martial law*. Kharkiv National University of Internal Affairs.

4. Bonomi, N. (2021). PoC and R2P: The role of NATO SP. *The CoESPU Magazine*, 2. <https://doi.org/10.32048/Coespumagazine2.21.4>.

5. Bonomi, N., & Bergonzini, S. (2022). What role can Stability Policing play in total defence and building resilience? *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka*, 3, 87–97. <https://doi.org/10.48269/2451-0718-btip-2022-3-006>.

6. De Magistris, G. (2020). NATO Stability Policing: a new model of peacekeeping. *The CoESPU Magazine*, 3. <https://doi.org/10.32048/Coespumagazine3.20.1>.

7. De Magistris, G., & Bergonzini, S. (2020, June). Stability Policing: A golden opportunity for NATO. *Romanian Gendarmerie*, 3, 22–27.

8. Dziedzic, M. (2020). NATO Should Promptly Implement Stability Policing: Why and How. *Militaire Spectato*, 2(189), 56–71.

9. Hodlevskyi, S. (2023). Justification of the role and place of the National Guard of Ukraine in stability operations in the field of security. *Honor and Law*, 2(85), 12–18. <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/2/85/282521>.

10. Husarov, S. M. (2023, May 11). *Work of the Ukrainian police in the de-occupied territories* [Conference presentation abstract]. III Scientific and Practical Conference “Problems of modern policing”, Vinnytsia, Ukraine.

11. Kupriyanova, A. O. (2023). Ensuring the restoration of state functions in the deoccupied territories of territorial communities by bodies and subdivisions of the Ministry of Justice of Ukraine. *Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. Series: Public Management and Administration*, 34(73), 130–135. <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.1/23>.
12. Medianyuk, I. S. (2023, March 17). *Organizational and legal support of the process of reintegration of the temporarily occupied territories* [Conference presentation abstract]. VII International Science and Practice Conference “International and national security: theoretical and applied aspects”, Dnipro, Ukraine. <https://doi.org/10.31733/17-03-2023-269-270>.
13. Pani, M., & Finkenbinder, K. J. (2019). Projecting Stability: A Deployable NATO Police Command. *Parameters*, 49(1), 51–58. <https://doi.org/10.55540/0031-1723.2862>.
14. Rodríguez, J. J. P. (2021). Stability policing concept: a must for the alliance, an opportunity for the Spanish armed forces. *Cuadernos de la Guardia Civil*, 64, 55–72.
15. Rolin, I. F., Morozov, I. Ye., & Izovskyi, V. V. (2017). The approach to success predicting of anti-insurgency (stabilization) actions. *Honor and Law*, 2(61), 50–55. <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2017/2/61/136600>.
16. Sokurenko, V. V. (2022). Stabilization-transitive strategy for countering crime in the de-occupied territories of Ukraine. *Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, 2(27), 9–18.
17. Turbal, A. Ye., & Shpytalenko, H. A. (2022, June 17). *Peculiarities of the work of the National Police of Ukraine in the conditions of martial law* [Conference presentation abstract]. International Science and Practice Conference “European choice of Ukraine, development of science and national security in the realities of large-scale military aggression and global challenges of the 21st century”, Odesa, Ukraine.
18. Yakovenko, M. O. (2022, September 23). *Some issues of resumption of activities of pre-trial investigation bodies in de-occupied territories* [Conference presentation abstract]. Round table “Criminal Justice in Ukraine: Realities and Prospects”, Lviv, Ukraine.
19. Yefimov, H. V., Muzyka, O. O., & Vyatkin, Yu. O. (2020). Separatism, stabilization actions, territorial defense: correlation of concepts, history and contemporaneity. *Military Scientific Journal*, 34, 27–41. <https://doi.org/10.33577/2313-5603.34.2020.27-41>.

Received the editorial office: 28 October 2023

Accepted for publication: 25 January 2024

KOSTIANTIN LEONIDOVYCH BUHAICHUK,

Doctor of Law, Professor,

Kharkiv National University of Internal Affairs,

Scientific Research Laboratory on the Problems of Scientific Support

of Law Enforcement Activities and the Quality of Personnel Training;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2429-5010>,

e-mail: klbugaychuk@gmail.com

**STABILISATION MEASURES ON THE DE-OCCUPIED TERRITORIES:
CONCEPTUAL INTERPRETATION, CLASSIFICATION, AND APPLICATION
FEATURES**

The publication provides a scientific analysis of the “stabilisation measures” concept which has recently been used to determine the specifics of public authorities and law enforcement agencies’ activities on the de-occupied territories of our country. It has been proved that the concept of “stabilisation measures” arose in the course of NATO peacekeeping operations in the Balkans and is primarily associated with law enforcement activities of specially authorised military units capable of performing police functions. According to NATO’s Joint Doctrine (AJP-3.22), stabilisation measures are defined as special activities aimed at strengthening or providing temporary replacement for local police forces to help restore and/or maintain public order and security, the rule of law and the protection of human rights.

It is emphasised that the understanding of the content of stabilisation measures in national and foreign practice is different. Foreign researchers mainly associate stabilisation measures with law enforcement actions: ensuring public order and security, combating crime, protecting civilians, etc. In our country, a broader interpretation of the term has been formed, which, in addition to purely police measures, includes social, humanitarian, informational, and economic measures that cover the comprehensive restoration and development of the de-occupied territories.

It is proposed to divide stabilisation measures into general and special ones. The first type is related to the restoration of state power on the de-occupied territory, as well as to ensuring the

vital activity of its civilian population. Special stabilisation measures are carried out to prevent sabotage and reconnaissance groups and illegal armed groups from entering the de-occupied territory and committing terrorist acts on infrastructure and communications facilities, ensuring public safety and order, preventing and suppressing crimes and other offences, eliminating the consequences of emergencies, and searching for persons who have committed crimes against the foundations of national security, war crimes and other offences during the occupation of the territory.

The number of conceptual provisions on the interpretation of the definition, purpose, principles, types and peculiarities of application of stabilisation measures in Ukraine have been formulated.

Key words: *martial law, stabilisation measures, public security, public order, civilian security, police, NATO, de-occupation.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Бугайчук К. Л. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях: концептуальне розуміння, класифікація, особливості застосування. *Право і безпека*. 2024. № 1 (92). С. 9–22. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2024.1.01>.

Citation (APA): Buhaichuk, K. L. (2024). Stabilisation measures on the de-occupied territories: conceptual interpretation, classification, and application features. *Law and Safety*, 1(32), 9–22. <https://doi.org/10.32631/pb.2024.1.01>.